
MANJINE I NARODNOSTI

Izvorni znanstveni članak
UDK 323.15(091)(591)

Ružica Čičak

*Centar za istraživanje migracija
i narodnosti, Zagreb*

Primljeno: 3. 11. 1985.

ETNIČKE MANJINE I NACIONALNA INTEGRACIJA BURME*

SAŽETAK

Početak prošlog stoljeća Burma dolazi u sukob s Britancima. Britanci iz Indije vrše aneksiju Burme u fazama do 1886. kada ona postaje pokrajina britanske Indije. Godine 1931. u Burmi izbija ozbiljna seljačka pobuna a 1937. Burma se formalno odvoja od Indije i stječe unutrašnju samoupravu. Japanska okupacija od 1941. do 1945. pomaže Burmi da izgradi svoju prvu nacionalnu vojsku. Unija Burme dobiva nezavisnost u siječnju 1948. ali se praktički odmah suočava s pobunama različitih neburmanskih etničkih skupina, uključujući Karene, Shane i Kachine. U ožujku 1962. vojska, bojeći se nacionalne dezintegracije zemlje, raspušta parlamentarnu vladu U Nua a na vlast dolazi general Ne Win, čija je ideologija burmanski put u socijalizam. Iako u svojoj višestoljetnoj povijesti Burma nije bila pošteđena buna i ratova s etničkom pozadinom, njezini sadašnji problemi u uspostavljanju nacionalnog jedinstva dobrim dijelom proizlaze iz načina na koji se Burmom upravljalo kao kolonijom. Novi Ustav Burme iz 1974. daje više autonomije federalnim državama ali to još ne zadovoljava nacionalne manjine koje čine trećinu ukupnog stanovništva Burme.

Prisustvo stranih manjinskih skupina u Burmi, Indijaca i Kineza, još više otežava ionako složenu situaciju s nacionalnim zajednicama u zemlji, a dijelom se reflektira i na međudržavne odnose Burme, posebice s Indijom.

Većina država jugoistočne Azije suočava se danas s nejedinstvenošću koja proizlazi iz prisutnosti brojnih manjinskih skupina na njihovom teritoriju. Interesi manjina, naime, uključujući i njihove jezične interese, nisu istovjetni s onima većinske ili vladajuće zajednice. No relativno mali broj stranaca na području današnje jugoistočne Azije čine migranti ili potomci migranata iz udaljenih krajeva Indije, Perzije ili Kine. Nadalje, zajednice porijeklom iz spomenutih zemalja postale su značajne, brojčano i gospodarski, tek u drugoj polovini 19. stoljeća. Za kontinentalni dio jugoistočne Azije pravi stranci tradicionalnoga svijeta bili su (i nerijetko su još uvijek) stanovnici planinskih dijelova zemlje. Zemljoradnici nižih predjela činili su sastavni dio prevladavajućeg društva, ma koliko možda beznačajan; stanovništvo iz planinskih regija pak nije potpadalo pod administrativnu upravu nizinskog dijela države, i ono nije dijelilo vrijednosti društva u nizini. Raznolikost manjinskih skupina u gornjim regijama ovog dijela Azije bila je i do danas je ostala značajna. Očita je i nejednakost u razini njihova razvoja u usporedbi s onim u nizinskim dijelovima. U tradicionalnoj jugoistočnoj Aziji veći dio planinskog stanovništva čine nomadski ratari

* Za sastav ove studije, pored navedene literature, uveliko su mi pomogli razgovori s nekolicinom Burmanaca, dobrih poznavalaca novije burmanske povijesti kao i općih društvenih i političkih prilika u zemlji, bivših diplomata, sveučilišnih profesora i novinara. Među mojim sugovornicima bio je i savjetnik za kulturu i informacije indijske ambasade u Rangoonu. Mogućnosti ovih susreta i razgovora mogu isključivo zahvaliti susretljivosti i angažmanu jugoslavenske ambasade u Rangoonu prilikom moje posjete Burmi krajem rujna 1982.

koji žive u okvirima plemenske društvene strukture, dok ostali članovi pripadaju u osnovi čvrstoj zajednici i bave se uzgojem riže u visinskim dolinama, ali se opiru svakom uključivanju u život nizine.

Na području jugoistočne Azije etnička situacija u Burmi prilično se razlikuje od one u drugim kopnenim zemljama poput Vijetnama, Kampučije, Tajlanda a i Laosa, gdje je prisutnost dominantne etničke grupe vrlo očita: Vijetnamaca u Vijetnamu, Khmera u Kampučiji, Thaja u Thailandu ili Laošana u Laosu. Unatoč svoje duge povijesti Burma je rijetko bila politički ili društveno-ekonomski ujedinjena zemlja. Burmanci su dominirali u najvećem dijelu riječnih nizina ali je populacija visinskih regija, unutar granica Burme, rijetko bila spremna prihvatiti upravu Burmanaca. Uistinu, od vremena prve pisane povijesti Burme do današnjega dana sukobi između različitih etničkih grupa stalna su karakteristika njihovih odnosa, dobrim dijelom zbog same veličine »domaćih« manjina. Shani, Kachini, Kareni i Chini, da spomenemo samo najbrojnije grupe neburmanskog pučanstva, čine oko trećinu ukupne populacije.¹ Domaće manjine u Thailandu, Kampučiji i Vijetnamu broje manje od 20% ukupnog stanovništva, što nije, doduše, uvijek sprečavalo sukobe između dominantnih i manjinskih grupa u prošlosti, ali s očitom nadmoći glavnih etničkih zajednica tako da nije nikad bilo stvarnog pitanja kome pripada moć. U Burmi, međutim, manjine Shana, Karena i drugih uvijek su ponovno uspjele pokazati da se mogu oduprijeti svakom pokušaju Burmanaca da nametnu svoju vlast. Sve do kraja 18. stoljeća Burma nije bila cilj glavne evropske ekspanzije. Suočena s kroničnim problemima etničke razjedinjenosti tijekom niza stoljeća u drugoj polovini 18. stoljeća činilo se da je Burma našla novi život pod vladavinom dinastije Konbaung. U to je vrijeme postigla visok stupanj unutrašnje konsolidacije i bila kadra smanjiti ako ne i sasvim otkloniti vanjsku prijetnju neprijateljski sklonih susjeda. Međutim, u to se vrijeme Burma počela suočavati s postupnim širenjem britanske moći u sjeveroistočnoj Indiji koju su Burmanci smatrali svojom sferom utjecaja. Burmanski su vladari, naime, teritorije Assama, Manipura i Arakana, koji su se nalazili u/ili/ zapadno od moderne Burme svojatali kao graničnu zonu koja spada u njihovo interesno područje. Nasuprot tome, britanska Istočnoindijska kompanija, čija se moć širila preko sve većeg dijela Indije, nije imala razumijevanja za ideju graničnih zona kao nečim različitim od jasno utvrđenih granica, odnosno za isticanje suvereniteta nad regijama koje leže između Indije i Burme, a bez prihvaćanja odgovornosti za stanovništvo tih regija. Prema ocjeni Britanaca burmanski je dvor bio odgovoran za napade grupa iz Assama, Manipura i Arakana na teritorij pod upravom Istočnoindijske kompanije. Osim ovih postojali su i drugi sporovi u odnosima Burme i Britanaca koji su naveli burmanskog kralja Bagydawa da se sukobi s Britancima, pokušavši osvojiti Bengal. Tragični je rezultat ovoga bio britanski prodor u Donju Burmu, okupacija Rangoona i prisilni ugovor Yandabo godine 1826, koji je omogućio Istočnoindijskoj kompaniji kontrolu nad Arakanom i Tenasserimom.² Pedesetih godina 19. stoljeća Burma i Britanci ponovno vode rat i tom prilikom britanske trupe u cijelosti osvajaju Donju Burmu, područje značajne poljoprivrede i drvne industrije. Tijekom daljnja tri desetljeća Burma postaje važna Britaniji ne samo kao potencijalni izvor bogatstva već i kao element u takmičenju s Francuskom za veći utjecaj u Aziji. Početkom godine 1886. Engleska osvaja Mandalay i tijekom nekoliko slijedećih godina, unatoč često teškim borbama, Burma postaje »britanska« te biva utvrđena zapadna granica između Burme i Indije.

¹ M. Osborne: Southeast Asia, Allen & Unwin Australia, Sydney, 1979, str. 53.

² M. Osborne: Southeast Asia . . . , str. 60.

Britanci su iz Indije osigurali aneksiju Donje Burme 1852. kako bi zadovoljili svoje trgovačke interese. Intervencija u Gornjoj Burmi godine 1886. politički je pravdana bojazni od francuskih osvajanja Indokine, a otuda i neposredne prijetnje sigurnosti Donje Burme. Burma je postala indijska pokrajina i direktno je administrirana iz Burme uz pomoć indijskih činovnika. Britanski san o zlatnoj cesti za Kinu kroz Burmu nije mogao biti ostvaren ali se otvaranje Sueskog kanala godine 1869. pokazalo jednako unosnim, jer je povećalo međunarodnu potražnju burmanske riže koja nikada dotada nije bila važan predmet izvoza. Delta rijeke Irrawady uskoro je bila očišćena od tropske vegetacije i pokrivena rižinim poljima. Cijena riži neprestano je rasla, sve do godine 1930. Time privučeni Burmanci su u velikom broju dolazili u Deltu. Međutim, da bi pripremili zemlju za obradu seljaci su morali posuđivati novac od indijskih bankara iz Madrasa po kamati ponekad višoj od 100%. To se događalo u vrijeme prijelaza iz ekonomije robne razmjene u novčanu ekonomiju. Burmanski je seljak stoga i psihološki bio nepripremljen i neiskusno u uporabi novca. Britanske banke i britanska vlada nisu vodili politiku kreditiranja poljoprivrede. Međunarodne cijene bile su visoke na međunarodnom tržištu, ali su lokalne cijene ostale niske, kontrolirane od britanskih poduzeća na veliko te indijskih i kineskih trgovaca na malo. Iako se burmanska ekonomija razvijala dosta ubrzano nakon 1890. Burmanci time nisu profitirali. Preko cijele doline Irrawady izgrađena je željeznica i stotine parnih brodica plovilo je rijekom, ali su i željeznice i brodice pripadale britanskim kompanijama. Zapadni, posebno britanski interesi dominirali su eksploatacijom burmanskih minerala, ulja i šuma; oni su kontrolirali i glavninu strane trgovine, unutrašnjeg transporta i banaka. Britanska poduzeća iskoristila su dokraja rudnike rubina te monopolizirala vađenje nafte i drvenu industriju. Unutrašnja trgovina i financije te nebritanski segmenti vanjske trgovine bili su uglavnom u rukama Indijaca i Kineza. S porastom vrijednosti zemlje i porastom cijena riži indijski su bankari prekinuli davanje zajmova i tako razvlastili burmanske seljake, koji potom nisu mogli naći zaposlenje niti na svojoj izgubljenoj zemlji.

Britanski utjecaj na burmansku ekonomiju bio je krajnje destruktivan; ne toliko zbog uobičajene ekonomske eksploatacije zemlje pod stranom upravom, već više zbog britanske politike *laissez-faire* i njezina tretiranja Burme kao sporedne i relativno zaostale indijske pokrajine sve do godine 1937. Ovo uveliko objašnjava zašto je taj teritorij postao koliko britanska toliko i indijska kolonija. Zato ne iznenađuje »dvojni karakter burmanskog nacionalizma, protuimperijalistički i protuindijski.«³ Kinezi su bili manje »omrznuti«; njih su Burmanci smatrali nekom daljom »braćom«.

Vrlo je malom broju Burmanaca uspjelo ući u Indijsku civilnu službu (Indian Civil Service) i malom je broju njih omogućen studij na visokim školama.⁴ Burma nije čak imala ni svoju vojsku. Zapadnih je institucija ovdje bilo znatno manje negoli u drugim zemljama Britanskog imperija i postojao je tek rudimentarni oblik parlamentarne vlasti. Burma, nadalje, nije razvila brojniju zapadnjački obrazovanu elitu »oboružanu« zapadnom ideologijom i sposobnu da preuzme političku vlast. Kako se Burma polako kretala prema samoupravi prije početka drugoga svjetskog rata političku je inicijativu povelala mlada grupa revolucionarnih idealista nedefinirane ideologije sa željom da direktnom političkom akcijom radije nego mirnim parlamentarnim procesom izbori nezavisnost

³ K. M. Pannikar: Azija i zapadna dominacija, Naprijed, Zagreb, 1958, str. 292.

⁴ Od 138 studenata koji su završili studij na Sveučilištu u Rangoonu 1937. bilo je samo 60 Burmanaca; od 128 polaznika Medicinske škole 30 su bili domaći studenti; među 20 studenata vladina Tehničkog instituta samo su četvorica bili burmanski studenti. (H. Tinker: Union of Burma, Oxford University Press, London, 1959, str. 159.)

zemlje. Kada je godine 1937. formalno odvojena od Indije, u Burmi je uspostavljen sistem kabinetske vlade odgovorne parlamentu ali parlament nije bio odgovoran narodu. Budući da u razdoblju britanske kolonijalne vladavine nije praktički ništa učinjeno na izgradnji nacije-države ovakav je sistem vlasti samo ojačao komunalne i sektaške netrpeljivosti, što se ubrzo vrlo dramatično manifestiralo.

Burmanci koji su otišli na školovanje u London vratili su se u zemlju s uvjerenjem da je moguće postići neku mjeru političke slobode pregovorima s britanskom vladom. Oni postaju nove vođe naroda, angažirajući se isprva na obnovi nacionalne religije, kulture i obrazovanja. Godine 1906. osnivaju Udruženje mladih buddhista (Young Men's Buddhists Association — YMBA) koje postaje simbolom ne samo buddhističkog otpora svakoj stranoj dominaciji nego i manifestacija odluke da se nacionalizam ne odvaja od buddhističke vjere. Iste godine 1906. želeći neutralizirati djelovanje Indijskog nacionalnog kongresa, Britanci uvode ustavne reforme u Indiji i tek nekoliko inferiornih izmjena u burmanski ustav, što ipak uspijeva uvjeriti mlade Burmance u britanski liberalizam. Međutim, godine 1920, kada je postalo očito da je Burma isključena iz svih novih reformi uvedenih u Indiji, burmanski aktivisti organiziraju široki protest koji uključuje i bojkot engleske robe. Ustavne reforme uslijedile su konačno godine 1923. U međuvremenu među studentima formirala se radikalna grupa, tzv. Thakin pokret koji je započeo akcijama protiv Britanaca, ne vjerujući više da se politička sloboda može izvojevati mirnim protestima. Godine 1931. dižu ustanak i burmanski seljaci pod vodstvom Saya Sana. Naoružani samo mačevima i štapovima oni su pune dvije godine držali britanske i indijske trupe u zaljevu.⁵ Godine 1936. Thakin pokretu pridružuju se U Nu i Aung San, u to vrijeme studentske vođe, a poslije prvi nacionalni lideri Burme.

Promjena od tradicionalnog otpora do modernog antikolonijalnog izazova najčešće se opisuje kao nastanak nacionalizma, a politički pokreti koji se pojavljuju kao izazov postojećem kolonijalnom poretku, nakon prvoga svjetskog rata, u više se vidova razlikuju od onih koji su djelovali u 19. stoljeću. Novi nacionalizam koji se pojavio u jugoistočnoj Aziji spojio je staro i novo, preuzeo nešto od vrijednosti Zapada i vrijednosti jugoistočne Azije. Novi je nacionalizam isticao da ljudi i zemlje kojima se upravljalo kao kolonijalnom imovinom imaju svoje nezavisno pravo na postojanje. Radikalne promjene išle su uz novi osjećaj svjesnosti među stalno rastućim brojem Azijata da kolonijalni odnos koji je vladao njihovim životom nije izvan pitanja, da se naprotiv može dovesti u pitanje. Radilo se tu prije svega o buđenju nacionalne svijesti a tek potom o eventualnom prihvatu jedne ili druge političke teorije. Svijest o nepravdi kolonijalizma usredotočila se, za većinu onih koji su bili aktivni u razvoju nacionalnog pokreta, na dvije činjenice: na socijalnu i političku dominaciju stranih kolonijalista nad domaćom populacijom i na ekonomsku dominaciju istih.

Oslobodilački pokret u Burmi nije imao organizaciju, disciplinu i kolektivno rukovodstvo kao što je bio slučaj u Indiji. Oni koji su bili uključeni u pokret nisu razvili dovoljno razrađene programe socijalne i ekonomske reforme. Nenasilje u burmanskome pokretu nije bilo prisutno niti kao filozofija niti kao politička taktika. Burmanski nacionalisti usvojili su direktnu akciju borbe, na što je ukazivala učestalost sukoba, štrajkova i drugih nasilnih djela. Pobjeda Japana nad Rusijom godine 1905. oduševila je Burmance, i Japan je postao model nemalom broju burmanskih nacionalista, premda je Indija, više negoli Japan, bila zemlja iz koje su Burmanci crpili ideje i političku literaturu. Godine

⁵ M. Osborne: Southeast Asia . . . , str. 117.

1920, kada su prijedlozi za reformu ustava u Burmi izgledali manje napredni od onih predloženih za Indiju, Udruženje mladih buddhista počelo se zalagati za indijski način političke borbe: putem nesuradnje s vladom. U to su se vrijeme zapravo razvila dva trenda političke misli u Burmi: jedan je zastupao povezivanje s Indijom radi postizanja brzog progressa ka nezavisnosti, dok se drugi zalagao za otcjepljenje Burme od Indije. No niti zahtjev za otcjepljenjem nije sprečavao približavanje dviju nacija, odnosno njihovih vođa, o čemu govore brojni bliski kontakti između indijskih i burmanskih nacionalista tijekom mnogih godina.⁶

Dvadesetih i tridesetih godina u nacionalnom pokretu Burme buddhizam, koji nikada nije izgubio svoj ugled i utjecaj u narodu, predstavlja središte okupljanja. Buddhizam je ne samo odvajao Burmance od ostalog neburmanskog stanovništva, uključujući Azijate nebuddhiste, kao što je bila većina Indijaca, već je također pružao administrativni okvir za širenje ideja nacionalizma. Propaganda u cilju stjecanja nezavisnosti mogla je cirkulirati među svećenstvom i antikolonijalna strategija mogla se slobodno raspravljati na buddhističkim saborima. I, konačno, burmanski su buddhistički aktivisti u svojoj religiji našli afirmaciju nacionalnog identiteta kao i mogućnost duhovne konfrontacije s jednim njima novim i stranim intelektualnim, kulturnim i socijalnim ethosom.

Japanska okupacija ojačala je odluku burmanskih nacionalista da se odupru povratku evropskih kolonijalnih gospodara. Burmanski borci željeli su se pridružiti japanskoj vojsci kada je ova porazila kolonijalne snage u drugome svjetskom ratu. Intervencija Japana za vrijeme rata pomogla je Burmi da izgradi svoju prvu nacionalnu vojsku. Japanske vojne snage u Burmi isprva su pratili članovi Nezavisne burmanske vojske (Burma Independence Army). Brojeći jedva tisuću vojnika u vrijeme japanske invazije Donje Burme u siječnju 1942. njezin je broj rapidno rastao da bi na kraju kampanje burmanska vojska brojila već preko 30.000; ali ni tada Japanci nisu pokazivali namjeru da burmanskim vođama predaju stvarnu upravu nad vojskom i zemljom. Činjenica je da se uloga Japana nije uveliko razlikovala od one kolonijalnih režima. No moramo istaći da je japanska okupacija u svakom slučaju razbila postojeći »status quo« i oslobodila prigušene energije domaćeg stanovništva, posebno tamo gdje je participacija domaće elite u procesu vlasti bila najmanje poticana od kolonijalnog činovništva. Japanci su, naime, u Burmi podržavali lokalne političare i nastojali ih uključiti u postojeću administrativnu strukturu. Tisuće mladih Burmanaca, koji pod britanskom upravom nisu imali nikakav udio u radu administracije, sada su to svoje pravo zahtijevali na osnovi pripadnosti idejama nacionalizma. Rezultati ovih ranih pokušaja uspostavljanja burmanske uprave bili su vrlo neujednačeni. U nekim je krajevima Burme nacionalni »žar« vodio konfrontacijama i borbama kada su Burmanci napali indijske migrante i članove pojedinih domaćih manjina. U takvim su okolnostima Japanci uspostavili civilnu burmansku upravu na čelu s poznatim nacionalnim vođom Ba Mawom, i preko njega nastojali pridobiti podršku burmanskih civilnih činovnika koji su dotada surađivali s Englezima. Međutim, ovakva je suradnja samo kratko vrijeme zadovoljavala različite interese obje strana; između 1942. i 1945. sve je više raslo međusobno nepovjerenje i sve su oštrija bivala razmimoilaženja u mišljenju. Jer, unatoč proklamacije nezavisnosti Burme 1943, japanska je uprava i dalje davala prednost vlastitim interesima. Tako pretpostavljena nezavisnost nije priječila japanske vlasti da burmanskom stanovništvu nameće velike zahtjeve u pogledu nabave hrane i drugih potreba pa i u vidu radne snage na japanskim

⁶ Opširnije o ovome: B. Prasad: *Indian Nationalism and Asia*, B. R. Publishing Corporation, Delhi, 1979, str. 91 i dalje.

strateškim projektima gradnje željeznica i cesta. Posljedice takve situacije postale su očigledne u rastućem resentimanu Burmanaca prema prisutnosti Japanaca i osnivanjem tajne organizacije jedne grupe mlađih nacionalista koji su bili spremni oružano se suprotstaviti Japancima čim su se ratne prilike okrenule protiv njih i istodobno raditi na stjecanju stvarne slobode ukoliko bi Englezi tražili povratak na prijeratno stanje. U tom je smislu Aung San stupio u vezu s lordom Mountbattenom, savezničkim komandantom u jugoistočnoj Aziji, nudeći mu suradnju.

Nakon poraza Japana Engleska je priznala Antifašističku narodnooslobodilačku ligu (Anti-Fascist People's Freedom League — AFPEL), jedinu partiju koja je imala sveburmansku bazu, kao stvarnog predstavnika poslijeratnog javnog mišljenja u Burmi i obećala joj punu samostalnost.

Povijest Burme u godinama koje su slijedile poraz Japanaca sve do proglašenja nezavisnosti 1948. bila je puna složenih i često agresivnih manevara različitih grupa aktivnih u burmanskom političkom životu. Kraj drugoga svjetskog rata pokazao je koliko su proturječni burmanski politički interesi. Neke su podjele ovisile od ideološke lojalnosti, od konzervativizma do podrške različitim interpretacijama marksizma. Zapravo, svijest da Britanci zaista napuštaju Burmu pojačala je aktivnost brojnih grupacija koje su sada sve više nastojale istaći važnost vlastitog položaja. Druga vrsta podjela proistekla je iz trajnog rivaliteta između Burmanaca i drugih autohtonih zajednica na tlu Burme. Pod britanskom upravom primjenjivali su se posebni sporazumi prema kojima se manjinama upravljalo na način različit od burmanske većine.⁷

S nezavisnošću na pomolu, političari koji su predstavljali pojedine nacionalne skupine nastojali su osigurati nastavak svojih posebnih prava koja im je dotad garantirala britanska uprava. Pod vodstvom generala Aung Sana, koji je bio vođa oružane borbe protiv Japanaca u završnim fazama drugoga svjetskog rata, burmansko je rukovodstvo bilo spremno dati određene koncesije manjinama. Aung San i njegovi politički suradnici nisu, doduše, bili voljni dopustiti osnivanje nezavisnih država na etničkoj osnovi ali su priznavali da etnički identitet i prijašnja administrativna praksa čine nužnim da se pronađu neke alternative u upravljanju područjima, kao primjerice regijom Shan u sjevernoj i istočnoj Burmi, za razliku od Irrawady doline, nastanjene Burmancima.⁸ Međutim, realnost burmanskog političkog frakcionastva postala je traagično jasna političkim ubojstvom Aung Sana i šestorice njegovih najbližih ministara u srpnju 1947, čime je Burma izgubila svoga najsposobnijeg vođu. Mjesto Aung Sana preuzeo je U Nu, postavši tako prvim premijerom nezavisne Burme

⁷ Službena politika britanskog kolonijalnog režima smatrala je područja naseljena stanovništvom visinskih krajeva predmetom zasebne uprave pod kontrolom guvernera tako dugo dok žitelji tih krajeva ne izraze želju za nekim njima odgovarajućim oblikom amalgamacije svojih teritorija s Užom Burmom. Antifašistička narodnooslobodilačka liga vidjela je u ovakvu stavu samo još jednu potvrdu britanske politike »divide et impera»; stoga već 17. oktobra 1945. Vrhovni savjet AFNOL-a u odgovoru guverneru izjavljuje da su se stanovnici Burme zajednički borili protiv fašističkog agresora... te da su danas više ujedinieni nego ikada prije. Liga je nadalje istakla da je odlučna osigurati i očuvati legitime aspiracije nacionalnih manjina. No konzervativniji stojevi pojedinih etničkih skupina nisu bili voljni zajednički graditi Uniju Burme. Pojedini britanski oficiri iz administracije graničnih područja podržavali su nezadovoljnike, uvjeravajući ih da će imati bolju budućnost nastave li suradnju s Britanijom. Iako opozicija unutar etničkih grupa nije bila velika, njezini su istaknutiji pojedinci imali stanoviti utjecaj u svojim zajednicama, nadajući se, osim toga, podrški i simpatiji izvana. (Maung Maung: Burma and General Ne Win, Religious Affairs Dept. Press, Rangoon, 1969, str. 170 i dalje.)

⁸ Dolinu Irrawady i priobalna područja naseljavaju Burmanci, dok u zapadnim planinskim predjelima i dolini Chinawin žive različita plemena pod zajedničkim imenom Chin. Sjeverne planinske krajeve i dio gornje Irrawady doline nastanjuju plemenske skupine pod imenom Kachin. Šani na području Shanskeg platoa u istočnom dijelu Burme nenaaju rasne srodnosti s Burmancima, ali ih povezuje zajednička religija, budhizam. Karenji su jedini koji su s planinskog područja sišli u nizinu. Oko 85% populacije čine buddhisti; svi su Burmanci, osim oko 100.000 kršćana i oko 100.000 muslimana, buddhisti. Među manjinama ima podjednako buddhista, kršćana i animista.

i dominantnom ličnosti političkog života zemlje pedesetih godina. Tako je proces kretanja prema slobodi tekao u atmosferi povećane nejedinstvenosti i nasilja.

Po stjecanju nezavisnosti u siječnju 1948. u Burmi je započela predigra razdoblja ozbiljne nestabilnosti i na kraju pobuna nekoliko političkih i manjinskih grupa protiv centralne vlade koje nisu bile spremne prihvatiti političku strukturu nove države.

Ni do danas Burma nema djelotvornu kontrolu svoga teritorija. Dio pošteškoća u uspostavljanju nacionalnog jedinstva proizlazi iz načina na koji se Burmom upravljalo kao kolonijom. Britanci su Burmu osvajali dio po dio i u svojoj je relativno kratkoj upravi nisu tretirali kao jedinstveni teritorij. Stanovništvo planinskih dijelova graničnih regija uglavnom su nadzirali njihovi nasljedni feudalni vladari. Iz tih se krajeva redovito regrutirala vojska u kojoj Burmanci nisu sudjelovali. Ovi više konzervativni segmenti stanovništva imali su malo zajedničkog s mladim revolucionarnim buddhističkim idealistima koji su predvodili oslobodilačku borbu. Burma, na žalost, nije započela svoju nezavisnu egzistenciju sa dovoljno jakim elementima zajedništva koji bi nadjačali centrifugalne snage. U Burmi je, kao što smo već rekli, buddhistička religija imala značajnu ulogu u nacionalnom pokretu iako je od vremena pojave nove države njezina uloga prilično ambivalentna. Širenje zajedničkog jezika bilo je svakako jedan od pozitivnijih činilaca zajedništva; usvajanje burmanskoga kao službenog jezika države općenito je prihvaćeno.⁹

Što se tiče nacionalne politike nova je vlada pokazala stanovitu opreznost; regijama naseljenim stanovništvom koje ne govori burmanskim jezikom vlada je priznala širu ili užu autonomiju, već prema lokalnim uvjetima, tj. prema razvijenosti tih regija, njihovim posebnim tradicijama i sl. Burmanski ustav iz godine 1947. predviđao je punu državnost za narodnost Shan, a za zajednice Chin i Kachin užu autonomiju, dok je zajednica Karena dobila potpunu autonomiju. Feudalni vladari država Shan i Kayah još su neko vrijeme po stjecanju nezavisnosti Burme mogli zadržati svoja prijašnja prava i privilegije, unatoč nove politike utemeljene na demokratskim i socijalističkim principima.¹⁰ Zastupanje ovih dviju zajednica u Domu narodnosti (Chamber of Nationalities) nije se provodilo temeljem izbora već temeljem nasljednoga prava. Federalna država Shan imala je 25 mjesta a Kayah 3 mjesta, što je predstavljalo solidan »feudalni blok« u Domu od ukupno 125 mjesta. Prilikom izrade ustava dogovoreno je da će ovakav način zastupanja trajati svega tri godine a potom će biti preispitan i izmijenjen referendumom. Sa svoje strane ovi su feudalni poglavari obećali odstupiti od svojih nasljednih prava i rezerviranih mjesta u parlamentu. Kada je general Ne Win u ožujku 1960. preuzeo vlast odmah je postignut sporazum između nove vlade i Savjeta država Shan i Kayah, nakon čega je parlament jednoglasno ukinuo ustavne provizije plemenskih poglavara u Domu narodnosti; otada su oni izjednačeni s ostalim građanima.¹¹

⁹ U Burmi se govori više od stotinu jezika, različitih od dijalekata, uglavnom radi se o jezicima planinske populacije. Zajednički je pak jezik burmanski, koji govori stanovništvo nizina i dijelom visinskih krajeva. Svi jezici pripadaju trima jezičnim skupinama od kojih dvije pripadaju sino-tibetskoj porodici jezika; burmanski ulazi u tibetsko-burmansku podskupinu. Sve do kolonijalnog doba samo su Burmanci, Moni i Shani imali pisane jezike, dok se jezici Karena, Kachina i China još i danas razvijaju kao pisani jezici. Za većnu planinskog stanovništva burmanski je drugi materinji jezik. U kolonijalnom razdoblju engleski je bio prvi službeni jezik uz burmanski kao drugi glavni jezik. I engleski i burmanski bili su obvezni jezici u školama i na sveučilištu. U nezavisnoj Burmi engleski je prestao biti službeni jezik i izgubio je svoju važnost u obrazovanju, iako se i dalje traži osnovno poznavanje engleskoga.

¹⁰ Doduše, stavovi i politike burmanskih nacionalnih vođa uznemiravale su bogatije slojeve, prije svega zemljoposjednike; ove potonje posebno je onespokojio Zakon o nacionalizaciji zemlje, usvojen odmah nakon oslobođenja. Na žalost, zbog izbijanja pobuna u zemlji, zakon se počeo primjenjivati tek nakon godine 1953, ali je redistribucija zemlje išla sporo i nije svugdje bila ujednačena.

¹¹ M. Maung: Burma . . . , str. 263 i 264.

Pripadnici etničke zajednice Chin u novom su državnom sistemu dobili vlastite škole, nove ceste, svoj savjet te mjesta u oba doma parlamenta. Nacionalizacija zemlje nije ih zabrinjavala jer zemlje nisu ni imali. Njihova je glavna profesija bila vojskovanje, a za to je u zemlji bilo mnogo prilika. Kachini su po mnogo čemu bili u sličnom položaju kao i Chini; njima je pripao teritorij na krajnjem sjeveru zemlje, uz Myitkyina i Bhamo okruge, poznate po drvenoj industriji. Problem zajednice Karena bio je najsloženiji. Naime, Kareniti su rasprostranjeni po cijeloj južnoj Burmi. Uključiti u državu Karen sva područja nastanjena pripadnicima ove etničke skupine značilo je dodijeliti im gotovo čitavu Donju Burmu, što ne bi bilo opravdano vis-à-vis Burmanaca, Mona, Kayaha i drugih zajednica koje žive u ovom dijelu zemlje. Militantniji krugovi među Karenima zahtijevali su upravo takvo rješenje. Nacionalizacija zemlje pojačala je njihovo nezadovoljstvo novim režimom. Ustav je, doduše, dopuštao formiranje teritorija Karen od dijela područja Karenni, okruga Salween i drugih susjednih teritorija ukoliko njihovi stanovnici i članovi zajednice Karen koji žive izvan njih, to žele. Ovakva, međutim, solucija nije umirila neke ambicioznije karenske vođe. S druge pak strane ugroženima su se osjetili Karenni, smatrajući da su etnički, kulturno i povijesno različiti od zajednice Karen i da bilježe svoj nezavisni identitet još od godine 1875. kada su Britanci u Donjoj Burmi i kraljevina Gornje Burme potpisali sporazum o regiji Karenni kao zasebnoj i samostalnoj »tampon državi« između ova dva dijela Burme. Karenni su stoga zatražili da se njihovoj državi vrati povijesno ime Kayah te da se regija Karen briše iz popisa teritorija označenih u ustavu za sastav države Karen. Parlament Burmanske unije izmijenio je ustav u tom dijelu teksta u listopadu 1951, osnivajući od preostalih teritorija zasebnu državu Karen.¹²

Vlade svih federalnih država bile su odgovorne savjetima koje su sačinjavali članovi unijskog parlamenta dotičnih regija ali ne i odvojenim zakonodavnim tijelima. Države su, osim toga, uvelike ovisile o subvencijama unijske vlade.

Pitanje postizanja i očuvanja nacionalnog jedinstva pojavilo se u većini zemalja jugoistočne Azije na dvije razine: s jedne strane kao problem postizanja sporazuma oko oblika nacionalne vlade; s druge pak strane na razini rješenja različitih interesa regija i manjina. U ovom potonjem slučaju pitanje hoće li interesi središnje vlade nadići interese grupe pojedine etničke skupine ili regije unutar dotične države našlo se u središtu brojnih rasprava, pa i povremenih međusobnih oružanih sukoba. Tako regionalizam i interesi manjina, koje ne vide svoje ciljeve kao istovjetne s onima centralne vlade, čine dio glavnih sporova suvremene jugoistočne Azije. Poteškoće s kojima se u tom smislu suočila (i suočava) Burma nisu nove, iako su uključeni neki novi elementi. Činjenica da u Burmi postoje etničke skupine koje žele živjeti nezavisno od savezne vlade u Rangoonu u osnovi je samo nastavak duge povijesne stvarnosti. Već smo prije rekli da je povijest Burme tijekom mnogih stoljeća imala kao jedno od svojih dominantnih obilježja sukob između nastojanja Burmanaca da prošire svoju upravu nad neburmanskim stanovništvom i manje ili više kontinuirani otpor tim nastojanjima. Ponekad u prošlosti Burmanci su uspjeli uspostaviti labavu kontrolu nad Shanima, Kachinima, Karenima i drugim manjinskim skupinama, koje sve zajedno čine šaroliku populaciju ove zemlje. Povlačenjem britanske kolonijalne uprave, stare tenzije između većinske zajednice Burmanaca i nacionalnih manjina iznova su izbile na površinu, i do danas su ostale ozbiljan problem; stoga etničke ili komunalne politike unose vrlo specifičan element u karakter burmanskoga društva.

¹² M. Maung: Burma . . . , str. 199—201.

S uništenom ekonomijom i razrušenim gradovima i selima tijekom rata nezavisnoj je Burmi svakako trebalo više godina mira. Nezavisna je vlada prihvatila vanjsku politiku nesvrstanosti ali zbog unutrašnjih borbi nacionalna konsolidacija zemlje ostala je u začetima. Naime, komunistička i konzervativna krila Antifašističke narodnooslobodilačke lige nisu bila zadovoljna sporazumom postignutim između AFNOL-a i britanske vlade oko načina stjecanja nezavisnosti; komunisti su uskoro prešli u ilegalu a konzervativci u opoziciju koja je i izvršila atentat na generala Aung Sana i ostale članove tek formirane vlade. Tako se nova vlada vrlo brzo našla pod pritiskom aktivnosti raznih pobunjeničkih grupa: komunističkih, veterana Aung Sana te pripadnika etničke zajednice Karena, koja je imala poseban značaj u burmanskoj novijoj povijesti.¹⁴ Druge manjine, poput China, Kachina i Shana, koje su pod Britancima također uživale zasebnu upravu ali su se dragovoljno pridružile Uniji, neko su vrijeme ostale vjerne novom režimu.

Burma je krenula u svoju novu političku egzistenciju s kabinetskim sistemom parlamentarne vlade, zasnovanom na općem pravu glasa i s predsjednikom kao ceremonijalnim šefom države. Svoje parlamentarno iskustvo Burma je započela s Antifašističkom narodnooslobodilačkom ligom koja je predstavljala labavu nacionalnu federaciju pod vodstvom bivših studenata buddhističkog sveučilišta, koji su vodili pregovore i oko konačnog prijenosa vlasti. Socijalističko krilo partije dalo je službenu ideologiju novoj vladi. Zbog raširenih nemira prvi opći izbori održani su tek 1951. Liga je pobijedila velikom većinom. No već godine 1958, kada se Burma ekonomski dosta oporavila, vladajuća AFNOL biva razjedinjena osobnim neslaganjima premijera U Nua i njegovih suradnika i dijeli se u dva krila: »Stabilno« i »Čisto«. Kada je premijer U Nu (koji je vršio dužnost premijera Burme od vremena stjecanja nezavisnosti) odlučio prihvatiti podršku komunističke reakcija je bila toliko nasilna da je U Nu pozvao glavnog komandanta vojske generala Ne Wina (Ne Win je također pripadao Thakin pokretu i bio je jedan od »trideset drugova« koji su s Aung Sanom povelili odlučujuću bitku za oslobođenje Burme) da preuzme vodstvo države. Parlamentarni je sistem bio osim toga diskreditiran neefikasnošću i korupcijom, koji su prevladavali u javnom životu zemlje. Neuspjeh da se uspostavi suradnja između stanovništva granličnih regija i centra bio je daljnji dokaz slabe djelotvornosti vlade. Shani, Kareni, Chini, Arkanezi i Moni, politički konzervativni planinski narodi, suprotstavljali su se socijalističkoj ideologiji vladajuće stranke kao i svakoj dominaciji Burmanaca. Jačali su separatistički osjećaji, koji su u slučaju Karena prerasli u prolongiranu pobunu protiv centralne vlade koja traje do danas, s manjim ili većim intenzitetom. Godine 1960. vojna je vlada pripremila zemlju za opće izbore. U novim je izborima U Nuovo krilo AFNOL-a, sada zvano Savezna liga, uvjerljivo pobijedilo, ali eksperiment nije bio uspješan. Godine 1961. vlada premijera U Nua odlučila je proglasiti buddhizam državnom religijom u zemlji. Premda je to bila samo potvrda gledišta nacionalnog pokreta prije neza-

¹³ Značaj Burmanske komunističke partije proizlazi prije svega iz njezine uloge što ju je odigrala za vrijeme drugoga svjetskog rata. Naime, u to doba kada su burmanski oficiri, među kojima je bio i Ne Win, još vjerovali da će Japanci Burmi pokloniti nezavisnost, BKP prva je povelila oružanu borbu protiv japanskih okupatora i povezala se sa saveznicima. Kasnije se BKP uključila u Antifašističku narodnooslobodilačku ligu, ali je po završetku rata, zbog razmirica unutar Lige, iz nje bila isključena, a zatim je u samoj partiji došlo do rascjepa. Dugo godina BKP uživala je izdašnu pomoć Kineza, posebno u vrijeme kulturne revolucije u Kini. Posljednjih nekoliko godina, očito zbog smanjene pomoći iz Kine, pala je snaga i utjecaj BKP, premda ona prema nekim procjenama i dalje kontrolira oko 25.000 km² u sjevernom i sjeveroistočnom području Burme. BKP još uvijek raspolaže sa oko 12.000 vojnika (1983) uz 8.000 pripadnika seoske milicije. (V. Krsnik: Opasni prsti silnika, »Vjesnik«, 26. 5. 1984).

¹⁴ Tijekom čitava razdoblja kolonijalne uprave Kareni su zbog svojih vojničkih kvaliteta bili osnovna rezerva za regrutiranje vojnika. Kareni su uz to kršćani za razliku od Burmanaca-buddhista, jer je praktički jedino među Karenima djelatnost kršćanskih, posebno protestantskih misionara imala uspjeha. (Prema knjizi: A. Bebler: Putovanja po sunčanim zemljama, NIP, Beograd, 1954, str. 131.)

visnosti stanovnici planinskih regija, od kojih su neki kršćani ili muslimani, bojala se takve politike, smatrajući da bi ona lako mogla dovesti do diskriminacije pri zapošljavanju u javnim i državnim službama. Nadalje, oni su to shvatili kao još jedan pokazatelj burmanske dominacije nad drugim etničkim skupinama. Pripadnici Kachina, Karena i China organizirali su tim povodom protestne marševe; u Myitkyinu, glavnom gradu države Kachin, došlo je do velikih uličnih demonstracija i oružanih nereda. Pogoršanje stanja osjetilo se i na drugim razinama. Države, odnosno njihovi feudalni poglavari, koji su se već bili odrekli svojih nasljednih prava, počeli su zahtijevati više jednakosti u ime »čistog federalizma«. Isprva su se zahtijevi pojavili u vidu prijedloga ustavnih amandmana da bi postupno prešli u organizirani pritisak s prijetnjom otcjepljenja. Tome su unekoliko pridonijela i obećanja vlade godine 1958. da će dati podršku osnivanju novih država unutar Unije ukoliko to pojedine manjine budu tražile; bilo je to nešto sasvim različito od čvrste i dugo podržavane politike AFNOL-a da Unija mora jačati, a separatistički se pokreti obeshrabriti. Nova obećanja dala su novi poticaj partikularističkim tendencijama.¹⁵

Burmanska je vojska¹⁶ prvi put preuzela vlast 1958, na zahtjev premijera U Nua, i tom je prilikom imala podršku većine u parlamentu. Vojna je vlada uskoro uspostavila veću unutrašnju sigurnost, stabilizirala je troškove života, povećala izvoz i devizne rezerve i uspješno pregovarala s Kinom o dugogodišnjem graničnom sporu. Vojska se vratila na vlast, ovaj put na vlastitu inicijativu, kada je parlamentarna vlada ponovno demonstrirala nemogućnost da spriječi nacionalnu dezintegraciju. U ožujku godine 1962. izvršen je vojni udar, premijer U Nu i ministri kabineta uhapšeni su, parlament ukinut kao i sve političke partije i sindikalna udruženja. Umjesto dotadašnjih stranaka vojska osniva jedinstvenu Stranku burmanskog socijalističkog programa (Burma Socialist Program Party). Vlada generala Ne Wina usmjerila je isprva sve svoje aktivnosti na sprečavanje pobuna i politiku nacionalizacije onoga što je ostalo od stranog utjecaja u privredi. Zemlja je bila nacionalizirana još u vrijeme U Nua, a sada je to učinjeno s trgovinom i industrijom. Burma je započela svoju nezavisnost obvezavši se na socijalističko društveno-ekonomsko uređenje, ne samo zbog političke podređenosti kojoj je desetljećima bila podvrgnuta već i zbog činjenice što je sva produktivna sposobnost zemlje, osim zemljoradnje, bila dugo pod kontrolom stranaca. Strani su se interesi smatrali odgovornima za pad životnog standarda masa u godinama kolonijalne vladavine, koji je godine i godine nakon stjecanja političke slobode ostajao jednako nizak. Kako bi naglasila svoj radikalni prekid s prošlošću nova je vlada kao prvo otpustila svo neburmansko činovništvo i napustila Commonwealth; potom je započela preuzimati sva veća i moćnija strana poduzeća. Osnovna prepreka zbog koje politika nacionalizacije kao ni zacrtani projekti industrijalizacije nisu donijeli očitijeg ekonomskog uspjeha bio je ekstremni manjak ne samo administratora već i tehničkog i menadžerskog osoblja. Suočena s posvemašnjim neuspjehom u provođenju planova i programa razvoja i s raširenom korupcijom u državnim službama i poduzećima vlada premijera U Nua odlučila je krajem 50-ih odstupiti od prvobitnog radikalnog programa oživljavanja privrede i istupiti u prilog privatnog poduzetništva. Prvo

¹⁵ Prema: M. Maung: Burma . . . , str. 280 i dalje.

¹⁶ Vojska u Burmi nije bila niti nasljedni profesionalni kadar kao u Indiji i Pakistanu niti se izgradila kroz monolitni oslobodilački pokret. Formirala se umjesto toga iz različitih grupa koje su se pojavile tijekom borbe za nezavisnost. Pa ipak, Burma je uspjela razviti disciplinirani i izuzetno profesionalni oficirski kadar. Socijalna i obrazovna pozadina starijih burmanskih oficira bila je vrlo slična onaj većine političkih vođa; usprkos tome oni su se uspjeli izolirati od politike, baveći se isključivo vojnim zadacima. Kada su, međutim, preuzeli vlast, nastojali su voditi politiku u nacionalnom interesu Burme bez obzira na moguće drukčije interese viših slojeva zemljoposjednika, industrijalaca ili visokih činovnika, kojima su sami pripadali ili s njima, na ovaj ili onaj način, bili vezani.

razdoblje vojne vlasti od 1960. do 1961. nije donijelo nikakvu fundamentalnu promjenu u ekonomskoj politici, osim pokušaja djelotvornijeg administriranja. Kada je 1962. vojska ponovno preuzela upravu zemljom ona je najavila proširenje državnog vlasništva. Politika nacionalizacije proizvodnih zaostavština kao što su bili mlinovi za rižu, naftna industrija, banke, trgovine osnovnih proizvoda, uključujući rižu, bila je usmjerena protiv stranaca, posebno Indijaca. Indijci su prvo bili isključeni iz svih javnih službi, zatim im je oduzeta zemlja a potom su i oni zaposleni u trgovini morali napustiti svoj biznis i vratiti se u Indiju. S mjerama nacionalizacije išla je usporedno sve veća netrpeljivost prema svim stranim kontaktima, čak i prema onim koji su nudili pomoć. U međunarodnim poslovima može se reći da se Burma povukla u zasebni vid izolacije.

Ne Win je pokušao izgraditi novu »socijalističku demokraciju«, politički poredak sa vrlo jasnim ciljem. Prema njegovoj ocjeni britanski način parlamentarne demokracije nije uspio obnoviti burmansku ekonomiju; parlamentarna demokracija i federalizam više su ohrabivali podjelu nego li stvarali zajedništvo. Ostaje, međutim, otvorenim pitanje je li Burma danas nacionalno bolje integrirana nego u vrijeme premijera U Nua. U Nu je bio spreman na pružanje raznih koncesija raznim manjinama kako bi ih zadržao unutar Burmanske unije, iako sigurno nikada ne bi bio dopustio otcjepljenje Shana ili ma koje druge etničke zajednice. Vođe manjina u koaliciji nastojale su zadržati pravo otcjepljenja iz Uže Burme i neki su se od njih borili prije svega za taj cilj. Iskreni napori Ne Wina u prvim godinama stupanja na vlast da pridobije podršku pobunjeničkih vođa za novi pokušaj ujedinjenja Burme nisu se pokazali uspješnima. Iako je središnja Burma uglavnom i relativno brzo bila očišćena od komunističkih pobunjenika, već početkom sedamdesetih godina etničke manjine i komunisti u udaljenijim dijelovima zemlje kontroliraju gotovo trećinu nacionalnog teritorija, praktički jednako koliko i pobunjenici 60-ih godina. Osamdesetih godina ponovo stižu vijesti o žestokim borbama vladinih vojnika sa više pobunjeničkih grupa.¹⁷

Zbog kontinuiranih pobuna vođa više etničkih zajednica vrlo je teško utvrditi jesu li pojedini napori poduzeti radi dobivanja podrške neburmanskog stanovništva putem ekonomskih mjera imali bilo kakav učinak. Ne Win je manjinama obećao ekonomsku ravnopravnost s većinskom zajednicom na više načina, prije svega povećanjem državnih subvencija za obrazovanje, za zdravstvo i druge javne službe u krajevima naseljenim neburmanskim populacijom. Ne Winova vlada, nadalje, nastojala je kontrolirati cijene vitalnih namirnica, poput riže. Međutim, pritužbe manjina i nisu bile posebno ekonomske naravi tako da se nameće pitanje koliko ekonomske politike mogu kompenzirati političke, sociokulturne i psihološke faktore. Novi Ustav iz 1974. predviđa više autonomije za federalne države Arakan, Chin, Kachin, Kayah, Karen, Mon i Shan, koje sada imaju svoje predstavnike u Narodnoj skupštini (Pyithu Hluttaw), najvišem organu državne uprave sa 450 izabраниh zastupnika. Ali to još ne zadovoljava nacionalne manjine koje čine trećinu stanovništva Burme; brojčano najjača među njima jest zajednica Shan sa nešto više od tri milijuna pripadnika. (Godine 1980. Burma broji ukupno 33 i pol milijuna stanovnika.) Radi zajedničkog istupanja prema vladi u Rangoonu osnovana je koalicija različitih etničkih manjina, Nacionalni demokratski front, koji se zalaže za stvaranje Burme na dosljednijim federalističkim načelima i parlamentarnoj demokraciji koja bi osiguravala jednaka prava svim narodima i narodnostima sadašnje Unije.¹⁸ S manjom ili većom upornošću

¹⁷ Početkom 1984. Rangoon je službeno objavio da je u proteklih 12 mjeseci burmanska vojska u više od 2700 sukoba s raznim pobunjeničkim grupama ubila 2464 pobunjenika, a zarobila 640, dok su vladine trupe imale 528 ubijenih i 1370 ranjenih vojnika. (Vidi: V. Krsinic: Opasni prsti silnika, »Vjesnik«, 26. 5. 1984.)

¹⁸ Ibidem.

ta borba sa saveznom vladom, koju na položaju predsjednika Stranke burmanskog socijalističkog programa nadzire bivši predsjednik Republike Ne Win, traje već više od tri i pol desetljeća. Ne Winov odgovor pobunjenicima nedvosmislen je: Burma će ostati ujedinjena, njezini će građani biti jednako tretirani ali će postojati samo jedna vrsta državljanstva; nade za većom autonomijom ili, štoviše, secesijom, pripadaju prošlosti.

Burmanskom etničkom mozaiku valja još — iako ovdje tek marginalno — pridodati zajednice tzv. »orijentalnih stranaca«, Indijaca i Kineza, posebice Indijaca koji su početkom drugoga svjetskog rata predstavljali najznačajniju stranu manjinsku skupinu u Burmi koja je brojala preko milijun članova.¹⁹ Ovaj strani segment stanovništva i do danas unekoliko komplicira ionako složenu situaciju s nacionalnim zajednicama u zemlji a dijelom se reflektira i na odnose Burme i Indije. Radi se, naime, o još uvijek nedefiniranom statusu većeg broja ljudi indijskog porijekla koji su ostali živjeti u Burmi. Većina njih ide u kategoriju niže plaćenih poljoprivrednika i radnika; tako je na tisuće Tamila i Biharaca (Indijci iz indijskih država Tamilnadu i Bihar) i danas angažirano u kultivaciji riže i šećerne trske, uglavnom u području središnje Burme. Neki se od indijskih migranata bave i sitnom trgovinom ili zanatstvom, dok sasvim mali broj njih, u potpunosti asimilirani u burmansko društvo, pripada krugu visokoobrazovanih stručnjaka i viših činovnika.

Vjerski sukobi između muslimana i budhista što su izbili sredinom 1983. u onim dijelovima Burme gdje živi muslimanska populacija indijskog porijekla posljedica su upravo neravnopravnog položaja što ga muslimani (kao i brojni hindusi) imaju u Burmi. Naime, prema Zakonu o državljanstvu iz 1982. u zemlji postoje tri kategorije građana, iako po Ustavu svi treba da budu jednaki. Prvoj kategoriji pripadaju oni Burmanci, kao i pripadnici ostalih zajednica, koji mogu dokazati da su njihovi preci živjeli u Burmi prije izbijanja prvog britansko-burmanskog rata 1824. U drugoj su kategoriji oni koji potječu iz mješovitih brakova a u trećoj »naturalizirani građani«, koji su se doselili u Burmu tijekom britanske kolonijalne uprave. Upravo u tu treću kategoriju spadaju Burmanci indijskog porijekla i njima, prema odredbama spomenutog Zakona o državljanstvu, nije dopušteno obavljati političke funkcije ili zauzimati više položaje u državnim službama. Nadalje, na tisuće od pretpostavljenih 200.000 osoba indijskog porijekla u Burmi ne posjeduju dokumente na osnovi kojih bi mogli zahtijevati pravo na burmansko državljanstvo te se nalaze u statusu »osoba bez državljanstva«. I na kraju, nije u cijelosti riješeno ni pitanje o plaćanju kompenzacije desecima tisuća onih Indijaca koji su, u jeku burmanizacije, odnosno nacionalizacije trgovine i industrije, bili primorani napustiti Burmu između 1963—67, ostavivši praktički svu imovinu.

Povijesni uzroci ovakva stanja posljedica su britanske kolonijalne uprave u ovom dijelu Azije koja je favorizirala politiku angažiranja indijske radne snage u drugim svojim kolonijama pa tako i u Burmi, omogućivši njome migraciju Indijaca u tisućama, bez ikakvih restrikcija, jer su oni, zapravo, samo putovali iz jednog dijela Britanskog imperija u drugi.

Premda je dobro znana indijska imigracija u područje jugoistočne Azije u ranom razdoblju pisane povijesti,²⁰ glavno naseljavanje Indijaca u ovu regiju

¹⁹ O ovome opširnije: R. Čičak: »Južna Azija — Migracije kao faktor međudržavnih odnosa«, *Migracijske teme*, broj 1, Zagreb, 1985, str. 28—30.

²⁰ Tada se međutim nije radilo o nekoj masovnoj migraciji indijske populacije u ovaj dio svijeta; zapravo, relativno je mali broj trgovaca i visoko obrazovanih brahmana (svećenika) prenio indijsku kulturu u njezinim različitim oblicima u regiju gdje je mnogo toga, ali ne i sve, usvojilo lokalno stanovništvo u već živuće kulturne obrasce. Indijske religije, umjetnost kao i teorije o biću države i vladavine izvršili su jak utjecaj na ovaj dio Azije. Ali ti različiti kulturni darovi iz Indije mijenjali su svoj karakter u novoj sredini, dok neke bitne crte indijske kulture i društva nisu bile prihvaćene; tako se primjerice kas-

nije započelo prije druge polovine 19. stoljeća. Kao što je bio slučaj s Kinezima, i Indijci su u zemljama jugoistočne Azije popunjavali mjesta koja domaći stanovnici nisu mogli ili nisu htjeli i, opet kao i Kinezi, i Indijci su ovamo migrirali, jer su im se uvjeti zapošljavanja činili povoljnijima od onih u vlastitoj zemlji. Iako su se indijski migranti naselili po čitavoj jugoistočnoj regiji, njihov je broj bio najveći u Burmi i Maleziji, jednostavno zato što je, kako smo već isto istakli, Indijom upravljala britanska imperijalna vlada, pa su Indijci obično migrirali u susjedne britanske kolonije. Većinu indijskih migranata činili su plantažni radnici, ali su oni isto tako bili važan faktor u gradnji cesta, u rudnicima i na željeznici. I, danas, u Maleziji primjerice indijska radna snaga prevladava u upravo spomenutim sektorima. Neki su Indijci služili u vojsci i policiji — službama koje su neki od njih, prema pripadnosti kasti ili religiji, tradicionalno zauzeli u Indiji — i u državnoj upravi. Među indijskim migrantima najveću su netrpeljivost lokalnog burmanskog seljaštva izazivali indijski kapitalisti i bankari. Njihova djelatnost u Burmi bila je jedan od glavnih razloga neprijateljstva Burmanaca prema Indijcima, neprijateljstva koje je praktički bez razlikovanja dovelo do masovnog izгона indijskih migranata iz Burme, pošto je ova zemlja stekla nezavisnost.

Indijski problem u Burmi jedinstven je u više aspekata a svako njegovo rješavanje mora uzeti u obzir činjenicu da su se Indijci našli u Burmi jer je ona u određenom (nesretnom) razdoblju svoje povijesti činila sastavni dio indijskog teritorija kao što je i Indija bila tek kolonija, iako najveća, kolonija Britanskog imperija.

Općenito govoreći, azijski su migranti uložili veliku fizičku snagu, energiju a poslije i financije te su nemalo zaslužni za ukupni razvitak jugoistočne Azije, ali su tamo najčešće viđeni kao integralni dio kolonijalnih režima koji su zemlje jugoistočne Azije držali u potčinjenosti. Takvo je gledanje vodilo do tragedija kao prilikom prisilne deportacije Indijaca iz Burme ili pak ubojstava Kineza u Indoneziji 1960. Azijski su migranti bili vitalni za ekonomsku transformaciju ovog dijela Azije ali, s izuzetkom Singaporea, oni se nisu našli među njezinim političkim gospodarima.

tinski sistem Indije nije pridružio praksi hinduizma u jugoistočnoj Aziji. Umjetnost ove regije slijedila je uveliko indijske artistske oblike ali je potom razvila svoje vlastite. Indijski jezici koristili su se u državnoj upravi i religiji, ali dok su napisi na sanskrtu ostali jedna od naših najvažnijih izvora povijesti, uporaba sanskrtu sasvim se izgubila kada se indijsko pismo počelo upotrebljavati za prenošenje autohtonih jezika.

REFERENTNA LITERATURA

- Bebler, A.: Putovanje po sunčanim zemljama, NIP, Beograd, 1954.
- Butwell, R.: »Ne Win's Burma: At the end of the first decade«, *Asian Affairs*, vol. 5, broj 3, London, 1972.
- Cady, J. F.: A History of Modern Burma, Ithaca, New York, 1958.
- Čičak, R.: »Južna Azija — Migracije kao faktor međudržavnih odnosa«, *Migracijske teme*, broj 1, Zagreb, 1985.
- Heimath, Ch. H., Mansingh, S.: A Diplomatic History of Modern India, Allied Publishers, New Delhi, 1971.
- Maung, M.: Burma and General Ne Win, Religious Affairs Dept. Press, Rangoon, 1969.
- Osborne, M.: Southeast Asia, Allen and Unwin Australia, Sydney, 1979.
- Pannikar, K. M.: Azija i Zapadna dominacija, Naprijed, Zagreb, 1958.
- Prasad, B.: Indian Nationalism and Asia, B. R. Publishing Corporation, Delhi, 1979.
- Shankar Singh, U.: »Recent Trends in Indo-Burmese Relations«, *Journal of the Institute for Defence Studies and Analyses*, vol. 10, broj 2, New Delhi, 1977.
- The Socialist Republic of the Union of Burma, Information and Broadcasting Dept., Ministry of Information, SR Union of Burma, Rangoon, 1981.
- Tinker, H.: The Banyan Tree — Overseas Emigrants from India, Pakistan and Bangladesh, Oxford University Press, London, 1977.
- Thon That, Th.: India and South East Asia 1947—1960, Geneve, 1963.

ETHNIC GROUPS AND PROBLEMS OF NATIONAL INTEGRATION OF BURMA

SUMMARY

At the beginning of the last century Burma came into conflict with the British. The British undertook the annexation of Burma from India in stages up to 1886, when it became a province of British India. A serious rural rebellion broke out in 1931, and in 1937 Burma was formally separated from India and won internal self-government. The Japanese occupation from 1941 to 1945 helped Burma to build up its first national army. The Union of Burma won independence in January 1948, but immediately faced rebellions by various non-Burmese ethnic groups, including Karens, Shans and Kachins. Namely, the proclamation of independence revealed how factional and contradictory were Burmese political interests. Some of the factional divisions depended on ideological loyalties, while other and more dangerous divisions resulted from the continual rivalries between the Burmese and the other autochthonous communities in Burma. In March 1962 the army, fearing the national disintegration of the country, overthrew the parliamentary government of U Nu and installed a military government of General Ne Win, whose ideology is the Burmese road to socialism. Though for many centuries the history of Burma was not spared of many rebellions and wars with ethnic background, its present problems of establishing national unity lie a great deal in the manner of British colonial rule in Burma; ethnic or communal politics therefore inject a very special element into the character of Burmese society. The new Burmese Constitution passed in 1974 offers more autonomy to its federal states but it still does not satisfy the national minorities of Burma, which make one third of the entire population.

The presence of ethnic minorities of foreign origin in Burma, Indians and Chinese, complicates further an already complex situation concerning national communities in the country, and is reflected in Burmese inter-state relations, especially with India.